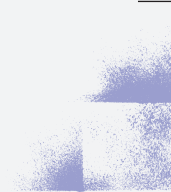

LA RENAISSANCE EN CROATIE

Milan Pelc

La Renaissance en Croatie

Musée national de la Renaissance, Château
d'Ecouen

8.04.-12.07.2004.

O d svoga osamostaljenja, a osobito po završetku Domovinskog rata, Hrvatska je u nekoliko navrata imala priliku pokazati svoju kulturnoumjetničku baštinu internacionalnoj publici. Prisjetimo se vatikanske izložbe (1999.), izložbe o Karolinzima (2000./2001.), hrvatske dionice izložbe o Anžuvincima (2001.), venecijanske izložbe (2001.). Moglo bi se samodopadno reći: Hrvatska je izložbeni hit posljednjih godina u Europi. Tu tvrdnju kao da potvrđuje i sadašnja izložba hrvatske renesanse u francuskom Nacionalnom muzeju renesanse u dvorcu Écouenu kraj Pariza.

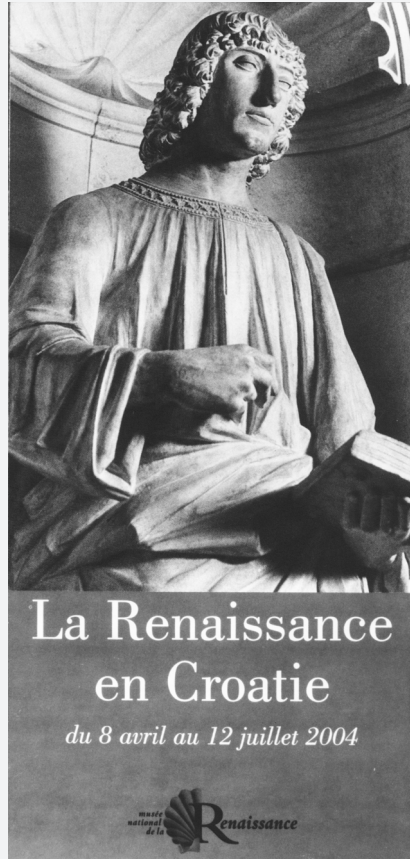
Na toj se manifestaciji kulturnoj javnosti svijeta prvi put pokazuje jedna dionica nacionalne umjetničke povijesti koja ni u domaćim razmjerima nikada nije bila na ovaj način sagledana: nikada još na jednom

mjestu nismo vidjeli umjetnička djela priobalne, kontinentalne i 'izvandomovinske' renesansne baštine tako objedinjena kao na ovoj izložbi. To je njezino neosporno postignuće. Njezinu koncepcijsku okosnicu diktirala je težnja da se u prvom redu istaknu djela koja pripadaju kompleksu 'čiste' oblikovne morfologije preuzete iz talijanskih izvora. Stoga su, dakle, iz svega onoga što pripada razdoblju od oko 1450. do oko 1600. izlučena uglavnom djela s izrazito renesansnim (i manirističkim) oblikovnim značajkama, a tek u manjem broju ona koja imaju i natruhe kasnogotičkog oblikovanja. Tako je na izložbi prikazan osebujni 'renesansni' destilat za potrebe internacionalne prezentacije, a tek se s određenim ogradama može reći da izabrana djela predstavljaju realni presjek umjetničkog

stvaralaštva i recepcije umjetnosti u hrvatskim krajevima u spomenutom razdoblju (nema, primjerice, adriobizantinskih radova koji su itekako bili sastavnicom tadašnje likovne kulture). Čista morfologija *al'antica* samo je jedan njezin aspekt, a načelo 'čistoće', dakako, ni ovdje nije moglo biti do kraja poštivano. Izložba je povezala *membra disiecta* jednog dijela hrvatske renesanse u figuru koja je sa stajališta kritičkog promatranja upitna, ali je sa stajališta izložbene manifestacije produktivna i dojmljiva.

Hrvatska renesansa predstavljena je kao gošća u dvorcu-muzeju prepunom djela francuske, talijanske i sjevernjačke renesanse i manirizma. U prvi čas nastaje dojam kao da je skromna i čedna rodaka iz provincije ušla u raskošne odaje bogate rodbine. No taj efekt kontrasta postignut zbližavanjem djela koja bi po svom stilskom određenju trebala biti srodna, a zapravo su vrlo različita, izvanredno je poučan. Izložba u Écouenu ukazuje na sličnosti i razlike, na mnoštvo i jedinstvo, na bliskost i udaljenost u okvirima 'istoga' stilskopovijesnog fenomena. Francuski su majstori, jednako kao i hrvatski, oblikovali svoju 'renesansu' pod utjecajem talijanskih, ali u drugom stilskom ozračju. Majstori poput Rossa, Primaticcija, Cellinija, Serlija i drugih, koji su od tridesetih godina 16. st. dolazili iz Italije na kraljevski dvor u Fontainebleau, pokrenuli su manirističku lavinu na svim područjima likovnog oblikovanja, arhitekture i primijenjene umjetnosti. Francuska je donekle 'preskočila' ranu renesansu, Hrvatska je pak u velikoj mjeri 'izgubila' kasnu renesansu i manirizam. Mogućnost da se uspoređuju dvije 'renesanse', jedna rana i suzdržana, druga kasna i raskošna, obje različite međusobno i različite od talijanske, a sve tri ipak u mnogim genealoškim, morfološkim i sadržajnim crtama srodne, izvanredno je poticajna: prava gozba za poklonike analize stila. Kad se tome još pridruži velik i reprezentativan izbor flamanskih tapiserija 16. st. i djela primijenjene umjetnosti francuskih, talijanskih i sjevernjačkih majstora u stalnom postavu dvorca, dobiva se doista jedinstven uvid u svijet renesansne kulture i umjetnosti.

Postava izložbe režirana je tako da potiče radoznalost i stvara atmosferu ugodnog iznenađenja za posjetioce Muzeja, koji vjerojatno ne očekuju da će u njemu osim francuske renesanse vidjeti i nešto drugo. Hrvatskim izlošcima dodijeljen je smještaj u jednom krilu prizemlja dvorca, pretežno u odajama Katarine de'Medici, žene kralja Henrija II. Riječ je o nizu prostorija različite veličine i osvjetljenosti, u kojima se hrvatski izlošci ne nižu po nekom mehaničkom ključu ili kronološkom redoslijedu, već

La Renaissance en Croatie

du 8 avril au 12 juillet 2004

prema pogodnosti samih prostorija. Nakon panoa u prve dvije dvorane koji upoznaju gledaoce s povijesno-geografskim činjenicama, s vrijednostima arhitekture i prostora, kao i s obilježjima hrvatskoga humanizma, slijedi stanka - nekoliko prostorija u kojima nema hrvatskih djela. A onda se posjetilac

odjednom nađe u prostoru s radovima Franje Vranjanina (Francesco Laurana - jedan od onih majstora koji su ranu renesansu donijeli u Francusku), interpoliranim u stalni postav. Potom opet nekoliko dvorana stanke, pa jedan uski prostor ispod stubišta s *Bičevanjem* Jurja Dalmatinca itd. Dominantne su dvije velike dvorane, kraljičini apartmani, koje su većim dijelom ili potpuno prepuštene Hrvatskoj. One su u polutama, djela su pojedinačno osvijetljena, komunikacija između njih i posjetilaca istodobno je tajanstvena i prisna. Direktor Muzeja Alain Erlande-Brandenburg zaslužio je za ovakvu decentnu i efektanu prezentaciju djela pristiglih iz Hrvatske i iz francuskih muzeja (pretežno pariških) svako priznanje. Zaslužili su ga i organizatori izložbe iz Hrvatske, Miljenko Jurković i Miljenko Domijan, koji su također sudjelovali ne samo u stvaranju koncepcije, nego i u postavi izložbe.

Hrvatska renesansa u Écouenu, prekrasnom dvorcu

u pariškoj okolici, koji ne posjećuju rijeke turista kao Louvre, već samo probraniji i upućeniji znalci, doživljaj je za sladokusce. Ipak, pod dojmom otmjene izvrsnosti izložbe neizbježno se postavlja pitanje zašto je na udarno mjesto u početnoj dvorani trebalo staviti dva mega-panoa s Apoksiomenom, dok je glavni pano s informacijama o izložbi, na kojem je reprodukcija Duknovićeva sv. Ivana (vizualni lajtmotiv izložbe) gurnut sasvim u stranu. Zašto je Apoksiomen istisnuo Duknovića? Je li to pokazatelj tipičnog domaćeg manjka osjetljivosti za *dekorum*, za ono što je u određenoj situaciji prikladno i dostatno za potpunost i neporemećenost dojma ili možda, po mom sudu nategnuta, paralela između dva lika, čije je odgonetavanje prepušteno mašti i dosjetljivosti posjetilaca?

Katalog izložbe, koji će biti objavljen i na hrvatskom kad izložba preseli u Klovićeve dvore u Zagrebu, zaslužuje poseban osvrt.